

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานะของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ส่งผลให้การกำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยังคงมีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และกรอบหลักการของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยืดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 12 เน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึงโดย 1) ปฏิรูประบบบริหารจัดการทางการศึกษาโดยปรับระบบบริหารจัดการการศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) 2) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณส่งตรงสู่ผู้เรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา 3) พัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบตั้งแต่กระบวนการผลิตสรรหาและการคัดเลือกให้ได้คนดีคนเก่งรวมทั้งระบบการประเมินและรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์จากตัวผู้เรียน และ 4) ปฏิรูประบบการเรียนรู้โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงการเรี้นรู้ตลอดชีวิตพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้รวมทั้งการปรับหลักสูตรและผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดรวมถึงการวิจัยและการใช้เทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กล่าวว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558, น. 20) ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังคงมีความสำคัญและกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องน้อมนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาประกอบกับแนวนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่เป็นการเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 2) เปลี่ยนจากเกษตรกรแบบดั้งเดิมที่มีอยู่รัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง (Smart Enterprises and Startups) ที่มีศักยภาพสูง 3) เปลี่ยนจากการบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีการ

สร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่การสร้างมูลค่าการให้บริการที่สูงขึ้น (High Value Services) และ 4) เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูงซึ่งเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาโดยที่ภาคการเกษตรยังคงเป็นแกนหลัก แต่จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่โดยสนับสนุนให้เกษตรกรมีความปรารถนา (Smart Farmer) และเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559, น. 2) นอกจากนี้ จากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ ด้วยการบูรณาการความร่วมมือร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อ 1)ลดความเหลื่อมล้ำ ระหว่างภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร 2)การพัฒนา และสร้างเกษตรกร ให้เป็น Smart Farmer และเป็น SME เกษตร และ 3)การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรภายใต้โครงสร้างการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทางประชารัฐที่รัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์หลัก (Grand Strategy) 4 เสาหลัก คือ 1)ธรรมาภิบาล 2) นวัตกรรมและผลิตภาพ 3) การยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ และ 4) การมีส่วนร่วมในความมั่นคง โดยมีเป้าหมายหลัก ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภายใต้ตัวขับเคลื่อน(Value Driver) 7 ด้าน คือ 1) การยกระดับนวัตกรรมและผลิตภาพ 2) การส่งเสริม SM Esและ Start-up 3) การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ MICE 4) การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ 5) การพัฒนาคลัสเตอร์ภาคอุตสาหกรรมที่เป็น New S-Curve 6)การพัฒนาเกษตรสมัยใหม่ และ 7) การสร้างรายได้และการกระตุ้นการใช้จ่ายของประเทศ ปัจจัยสนับสนุน (Enable Driven) 5 ปัจจัย คือ การดึงดูดการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศยกระดับคุณภาพวิชาชีพการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ การปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐและการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ (สำนักงานโครงการสานพลังประชารัฐ, 2559)

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตร 130.28 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.62 ของพื้นที่ทั้งประเทศซึ่งมีอยู่ประมาณ 320.7 ล้านไร่ ในจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวเป็นพื้นที่นาประมาณ 63.4 ล้านไร่ โดยแต่ละปีปลูกข้าวนาปีประมาณ 57 ล้านไร่ และข้าวนาปรัง 11 ล้านไร่ สำหรับพื้นที่พืชไร่มีประมาณ 27.5 ล้านไร่ พื้นที่ไม้ผลยืนต้น 27.7 ล้านไร่ ที่เหลือเป็นพืชอื่น ๆ จึงเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารที่สำคัญรายใหญ่ของโลกอีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลกในสินค้าอาหารที่สำคัญได้แก่ข้าว มันสำปะหลัง และผลไม้ในขณะที่วิวัฒนาการของฐานการผลิตการเกษตรของประเทศไทย ในระยะแรกเป็นการขยายตัวโดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการผลิตก่อนที่จะปรับตัวสู่การใช้องค์ประกอบด้านเงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัจจุบันการทำเกษตรของไทยมี 2 แนวทางคือ 1) เกษตรแบบดั้งเดิมเพื่อดำรงชีวิต และ 2) เกษตรก้าวหน้าหรือเกษตรสมัยใหม่เพื่อค้าขายโดยการทำเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นการที่เกษตรกรเลือกที่จะทำการเกษตรตามวิถีชีวิตพออยู่

พอกิน เพื่อดำรงชีวิตตามอัตภาพหรือใช้ชีวิตตามระบบเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองได้ และการเกษตรสมัยใหม่ จึงเป็นแนวทางที่เกษตรกรจะต้องเลือกทำการเกษตรเพื่อค้าขายเชิงธุรกิจที่ให้ความสำคัญในเรื่อง “ทุนและองค์ความรู้” (Capital and Knowledge) ที่ต้องทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิต ตั้งแต่การใช้พันธุ์ดี ดูแลจัดการฟาร์ม จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการพัฒนาควบคุมคุณภาพในกระบวนการแปรรูปอุตสาหกรรม และการบรรจุหีบห่อให้ได้มาตรฐานสากล อยู่ในกระบวนการห่วงโซ่อาหาร (Value Chain) เช่น การปลูกสับปะรด อ้อย ที่เกษตรกรจำเป็นต้องอยู่ในระบบ (Value Chain) เพื่อให้ผลผลิตที่ได้เข้าสู่กระบวนการผลิต แปรรูป และส่งออก หากเกษตรกรไม่อยู่ในระบบผลผลิตที่ได้ก็จะมีช่องทางในการจำหน่าย เช่นเดียวกับการเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ในปัจจุบันที่กลายเป็นอุตสาหกรรมไปแล้ว เกษตรกรควรเลี้ยงในลักษณะ (Contract Farming) โดยมีเอกชนเข้ามาดูแลในเรื่องวิชาการ ช่องทางการตลาดให้ ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกรทางหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555, น. 5 - 6) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หรือโมเดลประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย กลไกการขับเคลื่อนชุดใหม่ (New Growth Engine) 3 กลไกสำคัญ คือ 1) กลไกขับเคลื่อนผ่านการสร้างและยกระดับผลิตภาพ (Productive Growth Engine) 2) กลไกขับเคลื่อนที่คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Growth Engine) และ 3) กลไกการขับเคลื่อนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Green Growth Engine) และจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศจากเดิมที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบให้มีความได้เปรียบในเชิงแข่งขันเพื่อเปลี่ยนจากโครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่าไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสร้างมูลค่าซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก คือ 1) กลุ่มอุตสาหกรรมทางชีวภาพ 2) กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน 3) กลุ่มอุตสาหกรรมด้านวิศวกรรมและการออกแบบ 4) กลุ่มอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับคุณภาพชีวิต และ 5) กลุ่มอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งนี้ตั้งอยู่บนฐานของความได้เปรียบเชิงธรรมชาติและ ความได้เปรียบเชิงวัฒนธรรมที่ประเทศไทยมีอยู่เดิม และต่อยอดด้วยการบริหารจัดการ องค์ความรู้สมัยใหม่ เทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังสอดรับกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลกที่กำลังค่อย ๆ เปลี่ยนผ่านจากยุคของสังคมที่เน้นองค์ความรู้มาสู่ยุคของสังคมที่เน้นการยกระดับ คุณภาพชีวิตมากขึ้น (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2558, น. 5)

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าเป้าหมายของการพัฒนาประเทศจะสำเร็จได้นั้นการให้การศึกษา มีส่วนสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเริ่มต้นที่สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์กล่าวคือ เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม และมีความสุข มีชีวิตสำหรับการดำรงตนที่ดี สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพ ทุกด้านได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อสอดคล้องกับแนวนโยบายดังกล่าวโดยเฉพาะ การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทยอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและระดับฐานรากในชุมชนซึ่งสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีปัญหาด้านคุณภาพมากมาย โดยเฉพาะสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่อยู่ในชนบทผู้ปกครองมีอาชีพหลักในการทำการเกษตร และมีรายได้น้อยส่งผลต่อการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน นอกจากนี้ คุณภาพการศึกษายังมีปัญหาและสาเหตุสำคัญเกิดจากความไม่พร้อมของสถานศึกษาทั้งในด้านงบประมาณ และบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, น. 23) ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขมาอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการยุบโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อไปเรียนร่วมกันหรือโรงเรียนแม่เหล็ก ซึ่งการแก้ปัญหาในเชิงบริหารนั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ใช้ทรัพยากรทั้งงบประมาณและบุคลากรน้อยที่สุด แต่มีประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือ การใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับทิศทางในอนาคตที่กำลังปรับเปลี่ยนไปในปัจจุบัน ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความหมายหลายแนวคิด เพราะการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายมิติที่มีความแตกต่างกันแต่มีความสอดคล้องกันเช่น สนับสนุนส่งเสริมต่อการพัฒนาการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นผลจากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาคและมีความเชื่อถือในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายนโยบายและแผนรวมทั้งการนำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การปฏิบัติอย่างไรก็ตามการมองถึงการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมจะต้องมองไปถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดความหมายและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันเน้นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกระดับทั้งองค์กรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในภาระงานและหน้าที่บริหารโดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการประเมินผลและรับผิดชอบ (Baksh, 1995, p. 54) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเกี่ยวข้องทั้งทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในการอยู่ร่วมกลุ่มกันด้วยความรับผิดชอบซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้สมาชิกในกลุ่มร่วมมือร่วมใจและประสานงานในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องของความรับผิดชอบ (Responsibility) ที่รู้สึกผูกพันในการทำงาน ความเชื่อถือและไว้วางใจกัน ความร่วมมือร่วมใจ (Cooperation) เป็นความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและการประสานงานกัน (Coordination) ซึ่งเกี่ยวข้องกับห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรือการทำงานการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับการจัดการศึกษาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือการทำการกิจกรรมทางการศึกษาของชุมชนร่วมกับสถานศึกษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายเป้าหมายในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาการมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาการเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร และบุคลากรในการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติการเป็นผู้ตรวจสอบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาปรับปรุงทั้งในด้านการจัดบรรยากาศการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา (จิตตวดี ทองทั่ว. 2557, น. 67 - 70)

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับแนวนโยบายของรัฐที่เน้นการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการลงทุนด้านบุคลากรด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านการบริหารจัดการรวมทั้งสนับสนุน และผลักดันให้ผู้ประกอบการมีบทบาทหลักทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดจนการวิจัยและพัฒนาให้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงทั้งเชิงพาณิชย์และสาธารณะโดยให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การตอบโจทยปัญหาในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ทางการเกษตรสมัยใหม่และมีความพอเพียงที่สอดคล้องกับภูมิสังคม สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับใด

1.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นประโยชน์ถูกต้องเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและมีความเหมาะสม มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.3 ผลการประชาสัมพันธ์รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.3 เพื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,404 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559, น. 22)

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเนที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 โรงเรียนประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวน 1,940 คนและสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

1.4.1.3 กลุ่มเป้าหมายการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้เทคนิคแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบการพัฒนาเกษตรสมัยใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเกษตรสมัยใหม่

1.4.1.4 พหุกรณีศึกษา (Multi-Case Study) จากหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนและทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่จำนวน 4 แห่ง

1.4.1.5 กลุ่มเป้าหมาย การยืนยันรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) (ระยะที่ 2) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบการพัฒนาเกษตรสมัยใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเกษตรสมัยใหม่

1.4.1.6 กลุ่มเป้าหมาย การประชาสัมพันธ์รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 93 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และอาชีพเกษตรสมัยใหม่ ได้แก่

1.4.2.1 การมีส่วนร่วมกับชุมชนประกอบด้วย

- 1) การระดมความคิด (Brainstorming Participation)
- 2) การร่วมวางแผน (Planning Participation)
- 3) การร่วมลงมือทำ (Taking Action Participation)
- 4) การร่วมติดตามประเมินผล (Monitoring Participation)
- 5) การรับประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefits Participation)
- 6) การสร้างเครือข่าย (Network Building)

1.4.2.2 ทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ ประกอบด้วย

- 1) การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Building Relations with Others)
- 2) การแก้ปัญหา (Problem Solving)
- 3) การสื่อสาร (Communication)
- 4) การริเริ่มสร้างสรรค์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี (Creativity on Innovation and Technology Adoption)
- 5) ความพอเพียง (Sufficiency)

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่” หมายถึง องค์ประกอบความสัมพันธ์ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพผู้เรียนด้านเกษตรสมัยใหม่ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษา นโยบายและวิสัยทัศน์ การดำเนินการมีส่วนร่วมกับชุมชน การประเมินทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

“การพัฒนาารูปแบบ” หมายถึงกระบวนการสร้างหรือปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานของ องค์การหน่วยงานสาระหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องที่ต้องการศึกษาที่แสดงถึงแนวความคิด วัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นมีขั้นตอนการพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ 1)การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาโดยชุมชน

มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ 2)การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ และ 3) การประชาสัมพันธ์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่

“การมีส่วนร่วมกับชุมชน” หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางด้านจิตใจและอารมณ์โดยมีความรับผิดชอบร่วมกัน (Responsibility) ความร่วมมือร่วมใจกัน (Cooperation) และการประสานการทำงานร่วมกัน (Coordination) เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระดมความคิด (Brainstorming Participation) 2) การร่วมวางแผน (Planning Participation) 3) การร่วมลงมือทำ (Taking Action Participation) 4) การร่วมติดตามประเมินผล (Monitoring Participation) 5)การรับประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefits Participation)และ 6) การสร้างเครือข่าย (Network Building)

“เกษตรสมัยใหม่” หมายถึง การเกษตรที่ใช้นวัตกรรมการวิจัยและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เป็นการทำการเกษตรแบบแม่นยำ (Precise Farming) กำหนดวันเวลาที่ผลผลิตจะออกมาได้ ควบคุมปัจจัยผันแปรทั้งดิน น้ำ สภาพอากาศ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมกลุ่มกันผลิตแบบแปลงใหญ่ช่วยลดต้นทุน และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรและยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้ามีผลผลิตที่สูงขึ้นและตรวจสอบย้อนกลับได้ เทียบเคียงได้กับต่างประเทศ

“ทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่” หมายถึง ความสามารถที่บุคคลใช้ความรู้ ความคิดในการแก้ปัญหาและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันโดยสามารถควบคุมตนเองเพื่อดำรงชีวิตและเตรียมวางแผนเพื่อเลือกประกอบอาชีพในอนาคตให้เหมาะสมสำหรับในยุคที่มีการแข่งขันในด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีโดยมีทักษะสำคัญ 5 ทักษะ ได้แก่

1. การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Building Relations with Others)
2. การแก้ปัญหา (Problem Solving)
3. การสื่อสาร (Communication)
4. การริเริ่มสร้างสรรค์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี (Creativity on Innovation and Technology Adoption)
5. ความพอเพียง (Sufficiency)

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำไปบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐที่เน้นการส่งเสริมนวัตกรรม การเกษตรสมัยใหม่

1.6.2 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่เพื่อประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.3 ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเกษตรสมัยใหม่ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถการเสริมสร้างทักษะ และการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก